

# LitLab Leesclub

## Leesclub 83: Cultuur & identiteit

### *Wormmaan* van Mariken Heitman

#### Spelregels

In deze leesclub discussieer je met een groepje van 4 tot 6 lezers over *Tirza* van Arnon Grunberg. Je doet dat aan de hand van kaartjes met vragen over de tekst. De leesclub begint met een korte inleiding, die een van de spelers voorleest. Daarna volgen 4 rondes:

1. Ronde 1 bestaat uit 5 quizvragen over de tekst. Een van de spelers leest de vragen voor en alle spelers (inclusief voorlezer) schrijven hun antwoorden op een blaadje. Na het omdraaien van de laatste vraag verschijnen de juiste antwoorden in beeld. Daarna berekent iedereen zijn score.
2. Ronde 2 is een algemeen vragenrondje over de tekst: de spelers benoemen om de beurt wat ze onduidelijk vonden en proberen samen een antwoord te vinden. Als de grootste onduidelijkheden opgelost zijn, begint ronde 3.
3. Degene met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje van de discussievragen omdraaien van een stapel naar keuze. Hij of zij geeft antwoord op de vraag, waarna de rest mag reageren. Vervolgens kiezen de overige spelers om de beurt een kaartje van een van beide stapels. Als een discussievraag herhaalt wat eerder in het gesprek al aan bod gekomen is, mag de speler die aan de beurt is een volgende kaart omdraaien. Dit gaat zo door totdat alle kaartjes omgedraaid zijn.
4. Aan het einde van de discussie komen de spelers samen tot een oordeel over de tekst. In ronde 4 geven ze een oordeel uitgedrukt in sterren en motiveren zij hun keuze.

Deze leesclub werd ontwikkeld door Margriet Dielemans in samenwerking met de redactie van LitLab, een digitaal laboratorium voor literatuuronderzoek op de middelbare school. Ga voor meer lesmateriaal naar [www.litlab.nl](http://www.litlab.nl). Een docentenhandleiding en een didactische verantwoording van deze werkvorm zijn beschikbaar via [www.litlab.nl/docenten](http://www.litlab.nl/docenten).

Deze leesclub is gratis beschikbaar onder de Creative Commons licentie 'Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal'.



## Inleiding

*Voor de zekerheid hebben we een kort onderzoek onder onszelf gehouden – we hadden een vermoeden – en kregen gelijk: zonder uitzondering had iedereen van ons altijd het gevoel anders te zijn. Iedereen vond zichzelf er niet helemaal bij horen, dacht nooit helemaal te snappen wat anderen kennelijk vanaf dag één simpelweg waren. [...]. Herkenbaar? Het paradoxale, dat juist de universaliteit van deze denkfout ons tot gelijken maakt, zal je ook niet ontgaan. (p. 148)*

*Wormmaan* vertelt de verhalen van Elke en Ra, die ieder in hun eigen periode in de geschiedenis worstelen met hun identiteit. Ra probeert aansluiting te vinden bij de eerste boeren, Elke neemt ontslag als plantveredelaar om diezelfde planten juist te laten verwilderen. Hun omgeving kan ze niet plaatsen; is Ra goddelijk of menselijk, zijn Elke en Ra man of vrouw? En waarom is dat eigenlijk belangrijk?

In *Wormmaan* word je aan het denken gezet over de kaders die mensen gebruiken om elkaar te duiden, te begrijpen. Zijn die kaders wel zo bruikbaar? En welk effect hebben ze op de mensen die erdoor in een hokje geplaatst worden?

## Ronde 1: Quiz

Draai de 5 kaartjes met quizvragen een voor een om en noteer allemaal het antwoord op een blaadje.

## Ronde 2: Vragenrondje

Wat vond je onduidelijk in *Wormmaan*, wat begreep je niet zo goed? Formuleer om de beurt een vraag over de tekst en probeer samen tot een antwoord te komen.

## Ronde 3: Discussievragen

De speler met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje omdraaien van een van de twee stapels met discussievragen.

## Ronde 4: Oordeel

Geef *Wormmaan* samen een waardering uitgedrukt in sterren. Beargumenteer vervolgens jullie keuze. Wat vonden jullie goed en wat juist minder goed? Heeft de discussie jullie individuele oordeel veranderd, en zo ja, hoe? Probeer voorbeelden en argumenten te halen uit jullie reacties op de discussievragen.

## Quizvraag 1

Op welk gewas is aan het begin van het verhaal door een ander bedrijf eerder patent aangevraagd?

LitLab

## Quizvraag 2

Welk dier bezweert Ra?

LitLab

## Quizvraag 3

Hoe heet de beste vriend van Elke?

LitLab

## Quizvraag 4

Op welk eiland wil hij onderzoek gaan doen?

LitLab

## Quizvraag 5

Hoe heet het gebied waarin het verhaal van Ra zich afspeelt?

LitLab

## Antwoorden

1. de pompoen
2. een stier
3. Werner
4. Flores
5. De Levant

LitLab



## Feest der herkenning? 1/8

Uit het citaat blijkt dat mensen zich vaak anders voelen dan anderen. In hoeverre herken je dat in je eigen omgeving?

## Feest der herkenning? 2/8

Ra en Elke wijken beide af van de 'norm', datgene wat de meerderheid 'normaal' vindt. Kun je een voorbeeld geven van zo'n norm in je eigen omgeving, en kun je uitleggen wat de gevolgen zijn als je niet aan die norm voldoet?

## Feest der herkenning? 3/8

Enkele keren wordt een situatie beschreven waarin Elke voor een jongen of man wordt aangezien en ze niet goed weet hoe ze moet reageren. Hoe zou jij reageren?

## Feest der herkenning? 4/8

Elke praat vaak met haar innerlijke stem, 'de vrouw die ik nooit werd'. Wat vind je van die vrouw?

## Feest der herkenning? 5/8

In het verhaal over Ra twifelen Fern en Bes en hun volk of Ra te vertrouwen is. Uiteindelijk vertrouwen ze haar wel. Zou jij dat ook doen? Leg je antwoord uit.

## Feest der herkenning? 6/8

Het volk waar Ra terechtkomt, moet uiteindelijk kiezen; blijven waar ze zijn of op zoek naar een betere plek om te leven. Wat zou jij kiezen en waarom?

## Feest der herkenning? 7/8

Elke doet als tiener haar best erbij te horen door beter te zijn dan de anderen. 'Uitzonderlijkheid als overlevingsstrategie, want alleen op veilige hoogte zou ik immuun zijn voor uitstoting.' Wat vind je van deze aanpak? Wat zou jij Elke adviseren?

## Feest der herkenning? 8/8

Elke raakt op het Waddeneiland in gesprek met de dominee. Over het geloof zegt zij: 'Mensen geloven liever in tiny houses of Boeddha, vereren hun kinderen of de natuur, voelen zich zondig wanneer ze drinken of vliegen. Kwestie van tijdsgeest. Jezus is geduldig, net als zij.' Wat bedoelt de dominee precies, en is deze uitspraak van toepassing op de manier waarop mensen in jouw omgeving geloven?

Feest der  
herkenning? 3/8

Feest der  
herkenning? 2/8

Feest der  
herkenning? 1/8

Feest der  
herkenning? 6/8

Feest der  
herkenning? 5/8

Feest der  
herkenning? 4/8

Feest der  
herkenning? 8/8

Feest der  
herkenning? 7/8

## Stof tot nadenken? 1/8

In het boek zijn twee verhaallijnen. Welke overeenkomsten zie je tussen het verhaal van Elke en dat van Ra?

## Stof tot nadenken? 2/8

Elke werkt als plantveredelaar, waarbij ze rassen steeds verder bewerkt, maar gaat vervolgens de erwt verwilderen (= het veredelingsproces terugdraaien). Wat zegt dat je over Elke zelf?

## Stof tot nadenken? 3/8

Mensen vormen hun identiteit vaak op basis van de meningen en normen van de meerderheid. Leg uit in hoeverre dat ook geldt voor Ra en Elke.

## Stof tot nadenken? 4/8

Wat is de functie van de voorouders in het verhaal van Ra? Wat voegen zij toe aan het verhaal?

## Stof tot nadenken? 5/8

Op de flaptekst staat; 'Moet de mens veranderen, of de groep – of misschien hun gezamenlijke wereldbeeld?' Wat denk jij?

## Stof tot nadenken? 6/8

In het verhaal komen de processen van verreuzing en verdwering op het eiland Flores ter sprake: olifanten die heel klein, of ratten die juist heel groot worden. Welke verklaring geeft het boek (op basis van de evolutietheorie) voor die kleine olifanten of grote ratten? En welke overeenkomst zie je met Elke of Ra?

## Stof tot nadenken? 7/8

Wat betekent de titel *Wormmaan*, volgens jou?

## Stof tot nadenken? 8/8

Welke overeenkomsten zie je tussen de moedersteen en de steen die Elke in de akker vindt en meeneemt naar het eiland?

Stof tot  
nadenken? 3/8

Stof tot  
nadenken? 2/8

Stof tot  
nadenken? 1/8

Stof tot  
nadenken? 6/8

Stof tot  
nadenken? 5/8

Stof tot  
nadenken? 4/8

Stof tot  
nadenken? 8/8

Stof tot  
nadenken? 7/8